

Маја Јакимовска-Тошиќ

ПРЕВОДОТ НА „ЖИТИЕ СВЕТИ КЛИМЕНТОВО“ ОД ПАРТЕНИЈ ЗОГРАФСКИ

Досегашните истражувања проследени во македонската книжевна наука, покажуваат дека е сосема евидентен интересот на македонските преродбеници и писатели кон кирилometодиевски теми¹. Нивните ангажмани на овој план ги согледуваме во навраќањето и афирмацијата на култовите кон родоначалниците на словенската писменост - Солунските браќа Кирил и Методиј и нивните следбеници Климент и Наум Охридски и кон други непосредни продолжувачи на делото на словенското просветување. Врз примерите од нивното дејствување, македонските преродбеници, особено од периодот на првите две децении од втората половина на деветнаесетиот век, ја документирале и аргументирале оправданоста на своите активности насочени во правец на одбрана на сопствената традиција. Тие се согледливи во доменот на настојувањата за отфрлање на туѓите јазици во просветните институции и богослужбата, во напорите за отворање и функционирање на училишта во кои ќе се применува народниот јазик, како и преку активностите насочени кон промената на фанариотските владици и именувањето на народни црковни старешини со обновувањето на забранетата Охридска архиепископија.

Ваквите настојувања ги согледуваме како животна ориентација на македонскиот преродбеник Партениј Зографски (1818-1876). Како еден од најучените луѓе на своето време по потекло од Македонија, тој ни се претставува како автор на десетина објавени книги и други трудови, печатени во значајни цариградски списанија; како еден од најактивните иницијатори за организирање на просветниот живот - тој

¹ Харалампие Поленаковиќ, Белешки за кирилometодиевското прашање кај Македонците во XIX век, Гласник на Институтот за национална историја, Скопје 1963, год.- VII, кн.1, стр. 157-180; Харалампие Поленаковиќ, Климент Охридски и нашите преродбеници, Климент Охридски. Студии, Скопје 1986, стр. 91-106;

е еден од основачите на првото богословско училиште во Зографскиот манастир на Света Гора и предавач во него, како и иницијатор за основање на првото училиште на народен јазик во Охрид; поттикнувач за основање на словенски оддел во печатницата на Киријак Држилович во Солун. Што се однесува до неговите активности во сферата на црковниот живот, тој бил назначен за прв владика на Кукуш (1859), при специфичните околности настанати со унијарското движење, за да ги насочи сите свои сили кон ненародната политика на фанариотскиот клер и против актуелните латински влијанија.

Како претставник на своето време, Партениј Зографски покажува солидни сознанија по проблематиката на кирилometодиевското прашање², секако во рамките на тогашниот развоен стадуим на литературната наука и со видувања кои одговараа на тогашното разбирање по прашањето за македонската народност³. Во однос на заслугите на Солунските браќа Кирил и Методиј и нивниот директен следбеник Климент Охридски, Партениј се искажал уште во својата *Крајка свјашћена истѳорја на Вейхо и Новозавейнаѳа црков* во 1857 година. Овде во контекст на прашањето за првичното ширење на христијанството сред словенското население, Партениј ја подвлекува улогата и значењето на словенската богослужба и првите словенски преводи на црковните книги. Библиските и литургиските текстови преведени на црковнословенски јазик и применети во секојдневната богослужбена практика, се потенцирани како врвна заслуга на Солунските браќа и „учениците нивни светаго Климента, којто после

² Харалампие Поленаковиќ, Белешки за кирилometодиевското прашање кај Македонците стр. 171-172.

³ Лазар Димитров, Обществена и книжовна дейност на хаджи Партенија Зографски, Известия на семинара по славјанска филологија при Университета в София за 1904 и 1905, стр.359-380; Филип Томов, Живот и дейност на хаджи Партенија, архимандрит Зографски, епископ кукушко-полянски и митрополит нишавски, Македонски преглед, София 1936, X, 1-2, стр.31-100.

би архиепископ Болгарскиј в Охрид, и светаго Наума, Сава, Ангелариј и Горазд“.

Но, најконкретно неговиот интерес за кирилометодиевските теми е илустриран со преводот на Теофилаковото Пространо Климентово житие. Со преводот на житието Партениј се зафатил во периодот од својот престој во Цариград, по завршувањето на Духовната академија во Москва, каде што во периодот од 1857-1859 година пројавил интензивна активност на книжевен план, соработувајќи во цариградските весници и списанија. Житието е објавено во списанието „Български книжици“ во неколку продолженија, за периодот од јануари до мај во 1858 година⁴. Во преводот на Партениј Зографски житието го носи насловот: „Житие и исповедание и за някои чудеса повествование иже во свитих отца нашего Климента, архиепископа болгарскаго, сочинено от светейшаго и славнейшаго Теофилакта, архиепископа первия Юстиниани и всея Болгарии и майстора константинополских реторов“. Според хронолошкиот редослед на неговите изданија, преводот претставувал негова четврта публикувана работа, така што тој веќе дотогаш покажал опитност во издавањето и преведувањето на книжевни дела. Од друга страна тој бил верзиран познавач на повеќе странски јазици: како што се старогрчкиот, латинскиот, еврејскиот, старохалдејскиот, рускиот јазик, а секако и на францускиот јазик, што го учел за време на школувањето во Грција и Русија, како и во текот на својот шестмесечен престој во Париз.

Своите побуди да пристапи кон преводот на житието, Партениј ни ги открива во својот вовед-предговор. Така, дел од неговите причини за зафаќање со преводот ги откриваме во предговорот: за самиот текст вели дека е „преинтересна работа“, а житието го третира како значаен

⁴ Български книжици, Цариград 1858г., книшка I (јануари), стр.6-14; кн. II, (јану-ари), стр.43-50; кн. I (февруари), стр.67-74; кн. II (февруари), стр. 107-110; кн. I (април), стр.193-194; кн. I (мај), стр.1-10; кн. II (мај), стр.35-39.

историски извор со акцент на ново навраќање кон просветителските култови и значењето на потребата од проширувањето на словенското слово во училиштата и богослужбата согласно актуелната ситуација препознатлива на политички и духовен план. Од друга страна, неговите врски со Димитрија Миладинов и Охрид, каде особено бил силен култот кон светителот, ја побудиле неговата заинтересираност за текстот на житието. Тој уште за време на своите студии во Атина сигурно бил запознаен со грчките изданија на ова Теофилактово дело, а пак, со оригиналните остварувања на Климент Охридски дошол во контакт уште во богословските училишта во Русија, каде најпрво се публикувале неговите дела. Воведните белешки на Партениј кон житијниот текст имале функција на своевиден предговор кон текстот⁵. Во него Партениј ја искажува својата побуда да пристапи кон преводот на житието, подвлекувајќи ја големата потреба од него во нашата средина, бидејќи се работи за „преинтересен документ“, кој за жал доцни во своето распространување на словенски јазик. Во периодот на сенародното будење, тој се чувствува повикан да потсети на просветителските подвизи од минатото и „за виновниците на нашето првоначално умствено и духовно просвешение, сиреч за свети Кирил и Методиј и техните сътрудници по това дело“⁶. Притоа, тој се извинува што прирака ги немал биографиите на Кирил и Методиј, па се зафатил со излагање на житието на нивниот ученик и соработник „во нашето првично умствено и духовно просветување - на св. Климент, архиепископ Охридски, чијашто памет не е помалку светла и драгоцен за нас“. Во предговорот Партениј потсетува на значењето на текстот поради неговата вредност на историски извор, истакнувајќи дека „св. Климентовото житие е един од најважните драгоценни

⁵ Партенија Зографски, Предговор кон преводот на Пространото Климентово житие, Български книжници, Цариград 1858, кн.1, јануари, стр.1-5.

⁶ Од предговорот, стр. 2

наши исторически паметници, които се написани досега“. Истовремено, во предговорот Партениј дава податоци за самиот оригинал и неговиот автор, истакнувајќи дека тој на грчки јазик е составен од знаменитиот архиепископ Охридски Теофилакт, информирајќи притоа за неговото сознание за две значајни изданија на текстот, едното од москополските монаси од 1742 година, а второто на Пампериј од 1805 година. Понатаму тој дава и кратки историски податоци за Охридската архиепископија, која според него имала десет митрополии и десет епископии⁷. Притоа, Партениј ја истакнува и положбата со употребата на грчкиот јазик во богослужбата и училиштата и повикува кон натамошно просветување на населението и потребата од усовршување на учените кадри за учителски позив. Така, самиот превод на житието со пораката на својата содржина, наполно се вклопува во актуелниот политичко-духовен момент, кога во најголема мера се отвора потребата од наложување на народниот јазик во доменот на образованието и богослужбата.

Преводот на Партениј Зографски, направен од грчки на македонски јазик, во чија основа се распознава западномакедонското - галичко наречие, го има значењето на прв превод сред Јужните Словени на овој значаен извор за животот и дејноста на светителот Климент Охридски. Со тоа го добива своето истакнато место во нашата книжевна историја, како превод на македонски јазик. Самото проучување на јазикот на кој

⁷ Со овие податоци во предговорот, Партениј го подвлекува својот нагласен интерес кон историски теми, веќе пројавен и при преводот на „Кратка свештена историја на ветхозаветната и новозаветната црква“, 1857, а од негова публицистичка дејност можат да се издвојат и публикуваните материјали со иста ориентација: „Документи за българската църковна история“ (Български книжници, I, 9, мај 1858, с.26. каде се осврнува на писмото на молдовлашкиот војвода Стефан испратено до охридскиот архиепископ Доротеј и одговорот на Доротеј до војводата Стефан. Во коментарот основната мисла на Партениј е да ја истакне зависноста на молдовлашката црква од Охридската архиепископија); како и еден превод на: „Историческии очерк на старата българска църковна иерархия“ („Македонија“, 1,17, 25 март 1867).

е напишан текстот на житието, бара понатамошно подробно иследување, со оглед на неговото значење како илустрација на погледите на Партениј во однос на прашањето за создавање на литературен јазик⁸. Инаку, самиот грчки текст на житието е сочуван во неколку ракописи. Мошне значаен е преписот што се чувал во Митрополиската црква во Охрид, од каде што го зел рускиот славист В.И. Григорович (Охридскиот-Московскиот препис од XV век), кој го содржи целото житие, а денеска се чува во Лениновата библиотека во Москва, во збирката на Григорович под бр. 818. Исто така значаен препис е Ватиканскиот како непотполн препис, што се чува во Ватиканската библиотека под бр.1409. И во рамките на светогорските манастири се распространувале преписите од Пространото Климентово житие. Познати се три преписи од овие скрипториуми. Едниот потекнува од Иверскиот манастир, датиран од XV век, а од манастирот Дионисиј потекнуваат два преписи од XVI век⁹. Од големо значење за прецизно утврдување на оригиналниот текст се и постарите печатени изданија на житието, од кои некои му биле познати на Партениј Зографски и самиот ги користел при преводот. Целиот текст на житието за првпат бил напечатен од монасите Григориј Константиноидис и Михаил Гора во Москополе во 1742 година. Ова издание го споменува Партениј во својот вовед, напоменувајќи дека во 1858 година, примерок од него сè уште имало во Охрид. Можно е сега истиот примерок да е во Софиската Народна библиотека под бр.500, бидејќи врз него постои запис дека примерокот е купен од Г. Баласчев

⁸ Блаже Конески, Кон македонската преродба. Македонските учебници од XIX век, Скопје 1959, стр. 26-43; Александар Џукески, Партенија Зографски како преведувач на Климентовото житие на македонски јазик, Бигорски научно-културни собири, I Научен собир, Гостивар 1971, стр. 45-52; Ранка Софревска, Партениј Зографски и неговиот превод на Пространото Климентово житие од Теофилакт, Бигорски научно-културни собири, I Научен собир, Гостивар 1971, стр. 53-56.

⁹ Александър Милев, Гръцките жития на св. Климент Охридски, София 1966, стр. 11-12.

од Охрид за 50 лева во 1898 година¹⁰. Изданието е мошне значајно бидејќи содржи житија и служби и за други јужнословенски светители: за тивериполоските маченици, за Јоан Владимир, за Наум Охридски, за Седмочислениците - Кирил, Методиј, Климент, Наум, Ангелариј, Сава, Горазд, а како посебна се изделува и службата за Климент Охридски.

Второто значајно издание на житието е Виенското, или изданието на Пампериј, според името на неговиот приредувач - грчкиот еромонах Амвросиј Пампериј, кој притоа искористил ракопис што се чувал во Охридскиот манастир „Св. Наум“. Миклошиќ за ова информира на следниот начин: „Според сведочењето на Антим Газа, свештеник при грчката црква во Виена, Пампериј, Македонец, учител во Влахија, ја издал книгата според ракопис на манастирот „Св. Наум“ на Охридското Езеро во Македонија“¹¹. Во случајов, за нас ова издание е значајно, бидејќи токму тоа му послужило како основа на Партениј за преводот на житието на св. Климент. Од друга страна, текстот во ова издание напълно се совпаѓа со текстот на Москополското издание, што е причина да се направи изводот дека најверојатно двете изданија за предлошка имале ракопис со потекло од манастирот „Св. Наум“. Манастирот и парично ги финансирал изданијата, што се гледа и од поместените илустрации на св. Наум кои се среќаваат на 11 места. Текстот на двете изданија се разликува од Московскиот (Охридскиот) ракопис, па според тоа, тој не бил искористен при објавувањето на текстот на житието во двете гореспоменати изданија. Уште едно значајно издание на житието направил познатиот славист Франц

¹⁰ Б. Цонев, Опис на ръкописите и стрепечатените книги на Народната библиотека в София, София 1910, стр. 519, бр. 589, библи. бр. 500

¹¹ Преземен цитат од Александар Милев: Гръцките жития.....стр. 15 („Teste Anthimo Gaza, ecclesiae Graecae, quae est Vienne, paraocho, Pamperius, Macedo, professor in Valachia, edidit hunc librum e codice monasteriis. Naum ad lacum Achridanum in Macedonia“, Fr. Miklosich, Via s. Clementis, p.V).

Миклошиќ во 1847 година во Виена¹², чијашто подготовка се засновува врз загубениот ракопис од манастирот „Св. Наум“, бидејќи во изданието е одразен текстот на Пампериј. Значајно во изданието е поделбата на текстот на 29 глави и подробниот предговор напишан на латински јазик. Во шестата глава од предговорот тој вметнал латински превод на поважните места од житието.

Пространото Климентово житие, според познатите изданија е познато во повеќе преводи: руските на А. Меншиков¹³; Билбасов¹⁴, М. Д. Муретов, Туницки¹⁵ и Лавров, латинските на Лав Алациј, а целиот текст се среќава во изданието на Мин¹⁶, понатаму во чешкиот превод на Миклошиќ, словачкиот на Јан Станислав и бугарските на Матов¹⁷, Ласков¹⁸, Балан¹⁹, Киселков и најпознатиот на Ал. Милев²⁰. Овие преводи се од големо значење за целиот словенски свет, при што преводот на Партениј Зографски истапува како прв превод на еден од словенските јазици, и како таков има особена важност за нашата културна историја. Како што веќе истакнавме, тој при преводот го користел грчкото издание на Пампериј, но извесни иследувачи сметаат дека при преведувањето се служел и со една година порано појавениот руски превод на А. Меншиков, кој грчкиот текст го напечатил според изданието на Миклошиќ. Иако овој превод во својата основа е оценет како достапен, полн и точен, со кој се

¹² Vita s. Clementis, episkopi Bulgarorum, Graece edidit Franciscus Miklosich, Vindobonae, 1874.

¹³ Материалы для истории **писмен восточных**, греческих, римских и славянских, Москва 1855, стр. 1-30.

¹⁴ В. А. Бильбасов, Кирилл и Мефодий, ч. II, Спб., 1871, стр. 276-300 и 341-369.

¹⁵ Н. Л. Туницкий, Материалы для истории, жизни и деятельности учеников свв. Кирилла и Мефодия, Сергиев Посад 1918.

¹⁶ Patrologia Graeca, I. 126, col. 1192-1240.

¹⁷ „Живот, деяние, изповедание и кратко изложение за чудесата на св. наш отец Климент, български архиепископ“, превел от гръчки език Д. Матов, под редакцията на М. Дринов, издава Българското книжовно дружество, Средец 1885.

¹⁸ Т. Ласков, Житие на св. Климент Охридски, София 1916.

¹⁹ Ал. Теодоров - Балан, Кирил и Методи, ч. II, 1934, стр. 156-176.

²⁰ Ал. Милев, Грчките жития.....стр. 76-163.

користеле голем број од преведувачите, сепак, според А. Матов, директни влијание од рускиот превод во преведувачката постапка на Партениј не се забележани. Притоа, не е исклучено тој да ја поседувал книгата на Меншичиков, поради неговите силни врски со Московската духовна академија, како и воопшто со книжевните кругови во Москва. Кога се споредува преводот на Партениј со грчкиот оригинал и со најдоследниот превод на Ал. Милев, може да се заклучи дека преведувачот Партениј се однесувал сосема слободно кон оригиналот, неговиот превод е далеку од „буквален“, а самата преведувачка постапка дури може да се оквалификува како креативна. Сето тоа се должи на намерата на Партениј да го направи преводот подостапен и поприемчив за читателите, согласно вкусовите на тогашната читателска публика. Водејќи се од ваквата намера во преведување, тој при овој свој ангажман вршел скратување на одделни зборови, испуштање на цели реченици, дури и на одделни пасуси, особено од вториот дел на житието. Така што, помеѓу грчкиот текст и словенскиот превод се распознаваат разлики особено на ниво на скратено преземање на одделни моменти, коишто се доработуваат реторички, а други фабулни моменти сосема се испуштаат.

Партениј Зографски во својот вовед го определува текстот на житието како „преинтересна работа“ и го истакнува неговото значење, а тоа секако се должи заради особеностите на неговата уметничка структура, изградено во блескав реторички стил, од една страна, и насоченоста на авторот Теофилакт кон разработка на теми од областа на историографијата, како и склоноста кон богословска полемика, што претставуваат интересни сфери, кон кои Партениј пројавувал интерес низ севкупната своја книжевна и богословска дејност. При обликувањето на житието Теофилакт го следел метафрастовиот житиен канон, со што текстот поседувал особености на литературна творба, која можела да ги задоволи интересите на образована христијанска публика. Со голема опитност применетиот византиски

стил од страна на Теофилакт, се карактеризира со свечено организирана фраза, со богата синонимика, разнообразна стилистика, со правилна конструкција во синтаксички и морфолошки однос²¹. Историографскиот момент, силно присутен во Пространото житие на св. Климент, го одредил интересот на Партениј кон неговата содржина. Имено, фабулниот дел на житието се одликува со таква распределба на материјалот, при што 27% од текстот го зазема расказот за Кирил и Методиј и нивната мисија, 36% претставува расказ за судбината на нивните ученици по смртта на Методиј, (каде е отстапено доволно простор за споровите со германско-латинското свештенство, при што Теофилакт интерполира свои антилатински погледи), за да останатите 29% го вклучат расказот за Климент и неговите посмртни чуда²². Делот кој ја опфаќа сторијата за Кирил и Методиј се одликува со голема степен на историчност, иако некои моменти, кои биле недоволно јасни за Теофилакт, бидејќи биле различно интерпретирани во повеќето извори кои ги имал при рака, авторот ги давал замаглено. Секако дел од интерпретацијата е оформувана и под влијание на месното предание, на споменот за Кирил, Методиј и Климент кој бил доста актуелен сред охридското население во XI-XII век. Желбата за издавање на житијата на Кирил и Методиј, кои Партениј ги немал при рака, како да се компензира со содржината на првиот дел, бидејќи самиот тој во воведот истакнува: „Освен тоа во неговото жизнеописание (се мисли на Климент Охридски) најнапред се говори за трудовите светаго Кирила и Методија, и се казват многу други интересни вопросы и опстојателства...“ Секако, дека силно одразениот култ кон словенските првоучители и просветители на месното население во Охрид, кој бил во голема мера пројавен во охридските преданија, бил актуелен и во периодот на XIX век и во голема мера познат на Партениј, чиешто

²¹ Ал. Милев, Грцките жития.....стр. 72.

²² Красимир Станчев, Георги Попов, Климент Охридски, София 1988, стр.15

врски со Охрид биле живи и секогаш актуелни. Вториот дел од житието, во кој на изворедно успешно реализиран начин преку полемика, изразена од хероите на оваа хагиографка проза, се решавале актуелните проблеми за времето на житиеписецот, а подоцна и за периодот на преведувачот Партениј. Споровите на Методиј и неговите ученици со германско-латинското свештенство, ги одразувале пред се актуелните спорови и за XI век водени помеѓу Константинопол и Рим, кои довеле до официјална поделба на Источната и Западната црква во 1054 г., а како актуелни содржини можеле да се искористат и за периодот на XIX век, кога Партениј соочувал со унијатските тенденции меѓу кукушкото население, особено потенцирано со писмото на Кукушани испратено до папата на 17 јули 1859 година. По овој настан Партениј е прогласен за Полјански епископ на 29 октомври 1859, кога тој активно стапува во судири и полемика со сè што претставува католичка пропаганда. Актуелните антиунијатски движења во релација со антилатинските во самото житие, претставуваат секако момент кој упатува и се вклопува во актуелните збиднувања. Во тематски поглед, третиот дел од житието го одразува токму раскажувањето за Климент, каде што во грчката верзија најдобро се согледува соодносот меѓу податоци од стари книжевни извори, легендарни мотиви и авторовото конструирање на фабулата во духот на хагиографската норма. Можеби токму затоа, заради најголемиот прилив на елементи од хагиографската раскажувачка постапка, токму овде Партениј најмногу во преводот се одделил од подоследно предавање на оригиналот, кога испуштал и цели пасуси. Сето тоа се должело и на неговите настојување да го доближи преводот до читателите, па своите интервенции ги насочувал и кон поголема прегледност на текстот, што се гледа и со внесеното подзаглавие од негова страна, кон средината на текстот, означен како: „Светителските подвизи на Климент в Б’лгарија“. Како податоци за св. Климент преземени од Теофилаковото житие, Партениј наведува

дека тој бил „прв болгарски епископ“ во Белица или Дремвица“. Понатаму на Климент му биле подарени „три великолепно к’шти во Диавола (Девол), в Охрид и Главиница Болгарскиот цар Борис“. Од овие пасуси во науката се прават обиди да се докаже дека центар на областа Кутмичевица и седиште на Домет и Климент е гр. Девол, а Охрид и Главиница се подвлечени како други две значајни градски средишта во областа, околу кои, во подарените места на Климент, биле изградени манастири. Покрај другите податоци за Климент, што ги нуди преводот на Партениј, се издвојува податокот и за годината и денот на смртта на Климент: „во време од болгарскиот цар Симеон 6424, или 916 после Христа, 27 јулија“. Секако датумот 27 јули, како ден на смртта или погребувањето на св. Климент, Партениј го има преземено од Теофилакт, но самиот датум во науката веќе буди сомневање поради состојбата со оформувањето на култот на св. Климент Охридски во X век, кога храмовиот празник на св. Пантелејмон (27 јули), се претворил и во ден за почит кон создавачот на манастирот (самиот св. Климент). За ваквата традиција зборува и најстариот синаксар од Асмановото евангелие (ракопис од крајот на X и почетокот на XI век), со кој се потврдува датумот 27 јули како помен за св. Климент Охридски.

Затоа не можеме да се сложиме со една анонимна рецензија дадена на крајот од житието во „Български книжици“, втора книшка за мај 1858 год, стр.39, во која се известува редакцијата дека лицето го имало текстот на целото Климентово житие, при што во преводот на Партенија Зографски „најважните работи за нашата историја се испуштени, а некои работи кои за денешно време не се од никаква полза се опширно дадени“. Имено, текстот на Пространото Климентово житие во својата тематска разработка на содржини кои третираат прашања, полемики и проблеми од значајното минато на словенските народи, ги одразува актуелните потреби на времето во кое сејавува, согласно постојните идејни и духовни тенденции и состојби.

Токму и поради актуелниот политички момент, преводот на Партениј Зографски, поради значењето на текстот, бил прифатен со симпатии и срдечност од читателската публика. За тоа показ е и преводот на свештеникот Василиј Тотев, од 1875 година, што се чува во ракопис во Пловдивската Народна библиотека, кој е направен под директно влијание на преводот на Партениј Зографски. Одгласите од овој превод ги среќаваме и во кратката студија за историјата на Охридската архиепископија од Константин Миладинов, објавена во московското студентско списание „Братски труд“ во 1860 година, каде податоците за Климент ги користи токму од Теофилаковото Пространо Климентово житие во превод на Партениј Зографски²³.

Дозволете ми на крајот да завршам со една медијевистичка констатација во однос на Пространото Климентово житие. Треба да се одбележи дека житието и во својот оригинал и во преводот на Партениј, ги има сите одлики на една условно кажано „научна“ хагиографија. Сведоци сме дека и кон биографскиот материјал, како и кон пространата богословска полемика е пристапено со сериозна подготовка, при што мошне студиозно се искористени сите расположливи податоци присутни до крајот на XI век, и од доменот на писмените извори и од локалните усни преданија. Во случајов иако не се работи за историографска творба, текстот на житието има достоинство на историски извор. Токму тука и го бараме мотивот на Партениј за преводниот ангажман, бидејќи со податоците од самата творба се осветлуваат значајни историски мигови од минатото на словенските народи, а кои во случајов биле помалку достапни со постоењето на единствената грчка верзија (самиот оригинал) на текстот. Сепак, овде треба да додадеме дека и покрај неговата функција на историски извор, третманот на одредени историски

²³ Харалампие Поленаковиќ, Климент Охридски и нашите преродбеници..., стр. 102.

податоци бил сообразен со особеностите на постапката за оформување на уметничкиот лик во хагиографијата, кога преку апстракцијата на индивидуалното, историското во одделни раскажувачки домени, се препознаваат знаци на она што е вечно, безвременно, „духовно“, и притоа, како основен филозофски принцип се налага вечноста на сите духовни појави. Сепак, она што претставува основна одлика на житието е неговиот висок степен на актуелност, насочениот интерес кон филозофската проблематика и полемичката теологија, со што и во условите на XIX век, неговиот текст, особено со преводите, придонесувал за натамошна словенска културно-просветна афирмација сред христијанската општост и актуелниот духовен амбиент.